

การพัฒนาแบบฝึก เพื่อการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน

THE DEVELOPMENT OF KHIM'S ETUDES FOR PERFORMING DEOW LAO PAN

กันตภณ เรืองลั่น*, ญัฐชยา นัจจนาวากุล**, กานต์ยุพา จิตติวัฒนา***
Kantapol Ruanglun*, Nachaya Natchanawakul**, Karnyupha Jittivadhna***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกเพื่อการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขอบเขตการสร้างแบบฝึกเพื่อใช้สำหรับเพลงลาวแพน ทางของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เท่านั้น จากการศึกษา พบว่า เดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เพลงลาวแพนใหญ่ และขุ่มลาวแพน ใช้หน้าทับลาว ในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว เพลงลาวแพนเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองกระชับ สนุกสนาน มีการใช้เสียงกระทบซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเสียงแคน เมื่อนำมาสร้างเป็นทางเดี่ยวขิม จึงพบว่าสามารถเลียนแบบเสียงประสานในแคนได้เป็นอย่างดี พบเทคนิคการบรรเลงจำนวน 12 เทคนิค ซึ่งแบ่งออกเป็นเทคนิคการสร้างเสียงประสาน เทคนิคการตีเก็บ เทคนิคการกรอเสียง และเทคนิคการสร้างเสียงพิเศษเฉพาะ ซึ่งเมื่อนำมาพัฒนา สามารถสร้างแบบฝึกได้ 26 แบบฝึก ลาวแพนเป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูงที่ต้องอาศัยทักษะการบรรเลงเฉพาะตน แบบฝึกที่สร้างขึ้นจึงมุ่งเน้นการฝึกฝนเทคนิคต่าง ๆ โดยถอดโครงสร้างรูปแบบ ท่วงทำนองของเพลงลาวแพน มาใช้ในการสร้างแบบฝึก ด้วยกลุ่มเสียงสำคัญของเพลง คือ ฟ ซ ล x ด ร x เป็นพื้นฐานในการสร้างแบบฝึก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับกลุ่มเสียง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบฝึกที่ไล่เรียงจากง่ายไปหายาก มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มุ่งฝึกทักษะด้านจังหวะ ความแม่นยำ และรสมือของผู้เรียน

คำสำคัญ : การพัฒนา/ แบบฝึกขิม/ เพลงเดี่ยวลาวแพน

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, kantapon190625@gmail.com

** อาจารย์ ดร. สาขาคณตรีไทยและดนตรีตะวันตก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, nachaya.nat@mahidol.edu

*** อาจารย์ ดร. สาขาการศึกษาทั่วไป วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, karnyupha.jit@mahidol.ac.th

* Graduate Student, Music Education Department, College of Music, Mahidol University, kantapon190625@gmail.com

** Lecturer, Dr., Thai and Oriental Music Department, College of Music, Mahidol University, nachaya.nat@mahidol.edu

*** Lecturer, Dr., General Education Department, College of Music, Mahidol University, karnyupha.jit@mahidol.ac.th

Abstract

This research is quality research work. According to Professor Dr. Utis Naksawas, Deow Lao Pan performed by Khim consists of two parts, which are Lao Pan Yai and Soom Lao Pan, based on the Laotian rhythm in fast and medium rhythm patterns. The Laotian and the fast rhythms of Lao Pan demonstrate short, succinct, and fun beats. Moreover, the beating noise that is the outstanding feature of Khaen (bamboo mouth organ) is used. When this noise is combined with Khim, it well resembles a harmonic melody produced by bamboo mouth organ. The study further identified twelve performance techniques, divided into techniques to create harmony, to drum simultaneously with both hands, to prolong the sound, and to create special sounds. Twenty-six etudes have been designed based on these techniques. Lao Pan is an advanced composition designed to be performed with one instrument, which requires specific performance skills. Therefore, the etudes aim to help learners practice various techniques needed. The etudes are constructed by examining the structure and format, and the rhythm pattern of Lao Pan, focusing on the major key ranges, namely F G A x C D x, as the basis of the etudes to familiarize learners of these tones. In addition, the etudes intend to start from easy and progress towards more difficult, with a clear direction to follow, to develop skills on rhythm, accuracy, and feelings of learners.

Keywords : Improvement/ Khim Etudes/ Deow Lao Pan

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในอดีตการเรียนการสอนดนตรีไทยเป็นแบบมุขปาฐะ คือถ่ายทอดแบบปากต่อปาก ครูผู้สอนเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมในการถ่ายทอดองค์ความรู้แต่ละระดับให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในรายละเอียด เช่น ประเภทของเพลง เทคนิคการบรรเลง สำนวนกลอน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เพลงต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยชนบ ได้มีการจัดลำดับความยากง่ายตามแต่ละชนิดของเพลง เช่น เพลงสำหรับการได้มือ เพลงที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในโครงสร้างของเพลง และเพลงสำหรับการฝึกเทคนิคการบรรเลงในระดับต่าง ๆ นอกจากนี้การเรียนการสอนดนตรีไทยในอดีตไม่มีการบันทึกโน้ตไว้เป็นหลักฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนต้องใช้ความสามารถในการจดจำเพลงจากครูผู้สอนให้ได้อย่างแม่นยำ

ในปัจจุบันรูปแบบการเรียนการสอนมีความเปลี่ยนแปลงไป เนื่องด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการจัดการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีจำนวนมากขึ้น ดังนั้นผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับสภาพชั้นเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป แบบฝึกจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดเรียนการสอน โดยต้องมีองค์ประกอบลักษณะสำคัญ สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละ

ระดับความสามารถ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปถึงระดับสูง ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความแตกต่างทางด้านเทคนิคการบรรเลง

ขิมถูกบรรจุเป็นเครื่องมือเอกในหลักสูตรปริญญาตรี ระดับอุดมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนบทเพลงประเภทต่าง ๆ จนถึงเพลงเดี่ยวชั้นสูง รูปแบบของหลักสูตรจึงมีการไล่เรียงเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูง เพลงเดี่ยวจึงถูกนำมาบรรจุไว้ในการเรียนการสอนขิมด้วยเช่นกัน เพลงเดี่ยวเป็นเพลงที่ใช้ในการอวดฝีมือและเทคนิคพิเศษต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด จุดประสงค์การบรรเลงเพลงเดี่ยวมีอยู่ 3 ประการ คือ เพื่อแสดงสติปัญญาของผู้ประดิษฐ์ทำนองเพลงเดี่ยว เพื่อแสดงความแม่นยำของผู้บรรเลง และเพื่อแสดงฝีมือของผู้บรรเลง¹ เพลงที่นิยมนำมาบรรเลงเพลงเดี่ยว เป็นเพลงในอัตราจังหวะสามชั้นหรือเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่และสองไม้ เช่น เพลงสารถิ เพลงกราวโน เพลงทยอยเดี่ยว เพลงลาวแพน เป็นต้น นอกจากนี้ยังแสดงถึงภูมิปัญญา ทักษะชั้นสูง และไหวพริบปฏิภาณของผู้ประพันธ์และผู้บรรเลงไปในคราวเดียวกัน เนื่องจากความงดงามของเพลงเดี่ยวต้องอาศัยปัจจัยร่วมหลายประการ เพราะนอกจากสำนวนกลอนที่ไพเราะแล้ว ฝีมือ และความสามารถของผู้บรรเลงยังเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้การบรรเลงเพลงเดี่ยวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขิมเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมและนำมาบรรเลงเพลงเดี่ยวแทบทุกประเภท เช่น เพลงสามชั้น ได้แก่ สารถิ เขมมอญ สุรินทราหู เพลงสองชั้น ได้แก่ หกบท จินขิมใหญ่ และลาวแพน เป็นต้น โดยเฉพาะเพลงลาวแพน เป็นเพลงที่นักดนตรีนิยมนำมาทำเป็นเพลงเดี่ยวเพื่ออวดฝีมือ เป็นการเรียงร้อยเพลงไทยสำเนียงลาวเข้าไว้ด้วยกัน แล้วต่อท้ายด้วยออกซิมในอัตราจังหวะชั้นเดียว ท่วงทำนองและลีลาของเพลงลาวแพนแสดงถึงความอ่อนหวานและความรื่นเริง บางช่วงมีการเปลี่ยนระดับเสียงในขณะที่เนื้อร้องสะท้อนถึงความทุกข์ทนและระบายความเคียดแค้นของเชลยลาวที่ถูกกวาดต้อนมาในช่วงรัชกาลที่ 3 ถูกนำมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่นิยมกันมาก คือ เดี่ยวลาวแพนทางจะเข้และทางขิม เนื่องจากสำเนียงและเทคนิคของขิมสามารถทำเสียงประสานให้มีลักษณะคล้ายกับแคนได้ดีกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ จึงมีครูดนตรีไทยหลายท่านได้ประพันธ์ทางขิมเพลงลาวแพน เช่น คุณครูพุ่ม นันทพล คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) คุณครูมนตรี ตราโมท และศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ท่านได้เรียนขิมกับคุณครูผ่อง โปร่งแก้วงาม ต่อมาเรียนขอสามสายกับพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) และคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เปิดร้านพัฒนศิลป์การดนตรีและละครขึ้น เพื่อให้ความรู้บุคคลที่สนใจเรียนดนตรีไทย ขยายเครื่องดนตรีไทย โน้ตเพลง แบบเรียนดนตรีไทย อีกทั้งท่านยังเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวงดนตรีไทยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นาวงดนตรีไทยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บรรเลงในรายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ท่านยังได้ปรับปรุงทางเดี่ยวไว้มากมาย โดยเฉพาะทางเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ซึ่งมีเทคนิคเฉพาะ มีอารมณ์เพลงที่หลากหลาย สำนวนกลอนในเดี่ยวขิมเพลงลาวแพนของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ นั้นมีความแตกต่างไปจากสำนวนกลอนของคุณครูท่านอื่น มีความโดดเด่นในเรื่องทางเพลง ดุตันผสมกับทางหวาน มีการทำทางขี้ หกชั้น และยังมีเทคนิคพิเศษเฉพาะทาง ซึ่งในเวลาต่อมา ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้ถ่ายทอดเดี่ยวขิมเพลงลาวแพนและความรู้เกี่ยวกับขิมให้แก่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราบัตย์ ซึ่งเป็นศิษย์เอกอีกท่านหนึ่งที่มีความสามารถและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการบรรเลงขิม ปัจจุบันยังคงทำหน้าที่ถ่ายทอดและสอนดนตรีไทยใน

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, *สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์* (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2540), 69.

สาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เนื่องจากเพลงลาวแพนถูกบรรจุไว้ในฐานะบทเพลงเดี่ยวชั้นสูง มีไว้พัฒนาทักษะผู้เรียนในระดับปริญญาตรี การบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพนให้สมบูรณ์ได้นั้น ต้องอาศัยความพร้อมของผู้เรียนหลายประการด้วยกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมากมาจากการบรรเลงที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เทคนิคการบรรเลงไม่ถูกต้อง ขาดความแม่นยำในเรื่องจังหวะ น้ำหนักมือ คุณภาพเสียง และลมมือ ซึ่งหากมีการศึกษาและสร้างแบบฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน จะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาและวิเคราะห์ผลงานเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน เพื่อนำมาพัฒนาสร้างแบบฝึกทักษะซิม โดยดำเนินการศึกษาในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาแบบฝึกเพื่อการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน” ซึ่งแบบฝึกดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สนใจบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้อย่างถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์
2. พัฒนาแบบฝึกเพื่อการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

ขอบเขตในการวิจัย

1. ดำเนินการศึกษาการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน
ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติย์

วิธีดำเนินการวิจัย

สารนิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกซิมเพื่อการบรรเลงเดี่ยวเพลงลาวแพน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยแบบมีส่วนร่วม นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ มีขั้นตอนการวิจัย โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาแบบฝึก กระบวนการถ่ายทอดรูปแบบการเรียนการสอนดนตรี การวิเคราะห์เพลงเดี่ยว ศึกษาประวัติและผลงานของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ประวัติความเป็นมาลักษณะทางกายภาพของซิม ระบบเสียงซิม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติย์ และรองศาสตราจารย์ณรงค์ เขียนทองกุล โดยทำการศึกษาดูเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติย์ เป็นผู้รับการถ่ายทอดไว้โดยใช้ซิม 7 หย่อง ในการบรรเลง

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน ตั้งแต่ระดับขั้นเริ่มต้นของเพลงลาวแพนจนถึงขั้นสุดท้ายของเพลงลาวแพน โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิจัยแบบมีส่วนร่วม นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยคือ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาดำเนินการวิเคราะห์และเรียบเรียง นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการศึกษาการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพนจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติย์ มาบันทึกโน้ต ทำการ

วิเคราะห์องค์ประกอบและเทคนิควิธีการบรรเลง อีกทั้งศึกษาวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงซิมเพลกลาวแพน และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบเทคนิควิธีการบรรเลง และนำมาพัฒนาเป็นแบบฝึก

บทนำ

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เกิดที่ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2466 ปีคุณ เป็นบุตรชายคนที่ 2 ของนายสังวาลย์และนางอบเชย นาคสวัสดิ์ บิดาเป็น ขาวสวนและนักดนตรีสมัครเล่น มีพี่น้องร่วมกัน 9 คน เริ่มต้นศึกษาที่โรงเรียนศรีธรรมาศ จังหวัดสมุทรสงคราม จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเทพศิรินทร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียม วิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ (ปัจจุบัน คือมหาวิทยาลัยแม่โจ้) สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดระดับปริญญาเอก ด้าน เศรษฐศาสตร์การเกษตร มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา²

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ รับราชการครั้งแรกที่กองควบคุมสหกรณ์ กรมสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2487 ต่อมาได้ลาออกจากราชการศึกษาต่อ และกลับเข้ารับราชการอีกครั้งในปี พ.ศ. 2488 ในตำแหน่ง ข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรี และต่อมาได้รับราชการที่สำนักงานเลขาธิการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2489 หลังจบปริญญาเอกจากประเทศสหรัฐอเมริกา ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้ย้าย ไปดำรงตำแหน่ง อาจารย์โท คณะกสิกรรมและสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ สาขาเศรษฐศาสตร์การเกษตร ในปี พ.ศ. 2507

ในปี พ.ศ. 2508 รักษาการตำแหน่งรองเลขาธิการสภาวิจัยแห่งชาติ ฝ่ายสังคมศาสตร์ หลังจากนั้น องค์การการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้เชิญให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเทศมาเลเซีย ระยะเวลา 3 ปี และกลับมารับราชการในตำแหน่งศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์และ บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จนถึง พ.ศ. 2519 ลาออกจากราชการ รวมเวลารับราชการ 36 ปี 3 เดือน³

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เริ่มเรียนดนตรีไทยแบบลักษณะครูพักลักจำ เหตุเพราะบิดาไม่ ต้องการให้ท่านเล่นดนตรีไทย เกรงว่าจะเสียการเรียน แต่ด้วยความสนใจและอยากที่จะเล่นดนตรีไทย ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ จึงแอบจดจำทำนองและวิธีการเล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในขณะที่บิดาสอน ดนตรีให้แก่กณดนตรีนในละแวกบ้าน ด้วยความตั้งใจที่อยากจะเรียนดนตรีไทยจนทำให้บิดาเห็นถึงความสามารถ จึงตัดสินใจสอนดนตรีไทยให้จดหมดสิ้น โดยเริ่มเรียนดนตรีไทยตั้งแต่อายุ 7 ปี เมื่อโตขึ้น ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ยังคงมีความสนใจดนตรีไทยควบคู่ไปกับการเรียนทางด้านวิชาการ สามารถต่อเพลงจาก โน้ตต่าง ๆ เป็นจำนวนมากกว่า 100 เพลง

² อังศุมาลย์ จันทราปัติย์, *ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยและพจนานุกรมดนตรีไทย จัดพิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาส 80 ปี ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์* (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546), 6.

³ อังศุมาลย์ จันทราปัติย์, *ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยและพจนานุกรมดนตรีไทย จัดพิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาส 80 ปี ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์* (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546), 5.

ภาพที่ 1 ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

ที่มา : อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นผู้มีความมุ่งมั่นส่งเสริมดนตรีไทยไม่หยุดยั้ง ในปี พ.ศ. 2501 ท่านได้ก่อตั้งวงดนตรีไทยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นและได้สร้างเครื่องมโหรีเครื่องใหญ่ครบชุด ทำให้วงดนตรีไทยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นวงที่มีเครื่องมโหรีเครื่องใหญ่ครบชุดและสวยงามเป็นแห่งแรก ท่านได้เริ่มจัดรายการวิทยุและต่อมาได้จัดรายการ “นาฏดุริยางค์วิวัฒน์” ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 เมื่อ พ.ศ. 2502 จากนั้นได้เปลี่ยนมาเป็นรายการ “ดร.อุทิศ แนะนำดนตรีไทย” ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม ในปี พ.ศ. 2504 และย้ายมาจัดรายการเดิมทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 พร้อมทั้งผลิตรายการ “นาฏดุริยางค์ไทย” ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้ก่อตั้งร้าน “พัฒนศิลป์การดนตรีและการละคร” ขึ้น เพื่อให้ นักดนตรีสมัครเล่น รวมทั้งผู้ที่สนใจดนตรีไทยได้มีโอกาสสร้างเรียน เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนดนตรีไทย

ภาพที่ 2 ศิษย์สถาบันพัฒนศิลป์ฯ ออกแสดงทางทีวีสีช่อง 5 ในรายการ “ดร.อุทิศ แนะนำดนตรีไทย”

ที่มา : อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

นอกจากศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ จะนำวงดนตรีไทยออกเผยแพร่และแนะนำอย่างจริงจังแล้ว ยังได้ประพันธ์เพลงไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งประเภทเพลงเถา เพลงเกร็ด เพลงตับ เพลงปลุกใจ เพลงเนื้อเต็ม เพลงสำหรับใช้ในโอกาสต่าง ๆ อีกทั้งยังได้เขียนโน้ตเพลงไทยและเขียนตำราเกี่ยวกับการฝึกหัดดนตรีไทยไว้หลายเล่ม ผลิตเทปเพลงไทย สร้างเครื่องดนตรีไทยที่มีคุณภาพออกจำหน่าย เช่น ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1 ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 2 ประมวลบทเพลงไทย คู่มือฝึกอังกฤษลูก พจนานุกรมดนตรีไทย บทความแนะนำหลักและเทคนิคต่าง ๆ เป็นต้น เครื่องดนตรีที่ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้สร้างขึ้น เช่น โหม่งราว อังกะลุงราว ซิมอะลูมิเนียม ระฆังราว ระนาดหลอด เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ มีลูกศิษย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบเป็นจำนวนมาก หนึ่งในนั้นคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติ ซึ่งเป็นอีกท่านหนึ่งที่มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงเครื่องสายไทย เมื่อแรกเริ่มท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบิดา หัดเรียนซอด้วงซออู้ ต่อมาได้เมื่ออายุได้ 10 ปี จึงได้เรียนหลักปฏิบัติและการบรรเลงร่วมกับศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวไว้เป็นจำนวนมาก เช่น พญาโคก ลาวแพน นกขมิ้น สารถี สามชั้น กราวใน สามชั้น เชิดนอก สามชั้น และเพลงแป๊ะ สามชั้น ซึ่งเป็นทางเดี่ยวสำหรับบรรเลงด้วยซิมสองตัว ในปี พ.ศ. 2526 ได้รับการครอบงำขั้นสูงสุดให้เป็นผู้อ่านโองการกระทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทยจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลงบุตรของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และได้เรียนเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงถึงเพลงองค์พระพิราพจากคุณครูอุทัย แก้วละเอียด (ศิลปินแห่งชาติ) และคุณครูหยด ผลเกิด

ปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติ เป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรีไทยแก่นิสิตวิชาเอกดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทั้งยังได้รับเชิญเป็นกรรมการตัดสินการประกวดการบรรเลงดนตรีไทยของสถาบันต่าง ๆ อาทิ มูลนิธิหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาวิทยาลัยบูรพา สมาคมครูดนตรี (ประเทศไทย) คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี⁴

ภาพที่ 3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล จันทราปัติ บันทึกภาพวันที่ 20 พฤศจิกายน 2563

⁴ สุรพล จันทราปัติ, *ประวัติส่วนบุคคล สุรพล จันทราปัติ* (เอกสารอัดสำเนา, 2563), 1-2.

ผลการวิจัย

ในการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกเพื่อการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ตัวบทเพลงเพื่อหาลักษณะเทคนิคที่ปรากฏ แล้วจึงนำมาพัฒนาสร้างแบบฝึกก่อนเรียน จากการศึกษาพบว่า เพลงลาวแพน หรือบางพื้นที่เรียกว่า ลาวแคน เป็นเพลงเก่าสำเนียงลาว มีอัตราจังหวะสองชั้น ได้รับความนิยมนับตั้งแต่สมัยโบราณเพื่อนำมาทำเพลงเดี่ยว เพลงลาวแพนมีบทร้อง 2 บท คือ บทร้องที่มีเนื้อหา กล่าวถึงเชลยชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมายังกรุงเทพฯ เมื่อครั้งกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทน์สมัยต้นรัตนโกสินทร์ และอีกบทหนึ่งคือ ลาวแพนเป็นเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงละครพันทางเรื่องพระลอ ตอนพระลอเสี่ยงน้ำ⁵

โครงสร้างของการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ประกอบด้วยเพลงลาวแพนใหญ่และออกซุ่มลาวแพน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ เพลงลาวแพน แต่มีความแตกต่างไปจากโครงสร้างการบรรเลงเดี่ยวขิม ทางคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งมีโครงสร้างการบรรเลงประกอบด้วย ว่าตอก เกริ่นนำ ลาวแพนใหญ่ ลาวสมเด็จ ลาวลอดค่าย ลาวแพนน้อย และออกซุ่ม⁶ เพลงลาวแพนนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจึงได้มีการประดิษฐ์ทำนองเป็นทางเดียวสำหรับการบรรเลงเพื่ออวดฝีมือ ใช้แสดงความสามารถของนักดนตรีไทยในการบรรเลงเดี่ยว เช่น เดี่ยวปีโน เดี่ยวขิม เดี่ยวจะเข้ เดี่ยวระนาดเอก เป็นต้น

รูปแบบการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

จากศึกษาเพลงลาวแพนใหญ่ พบว่า ทางของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ จะเปลี่ยนทางบรรเลงไม่ให้ซ้ำทำนอง มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นการนำเพลงเพียง 2 เพลง คือ เพลงลาวแพนใหญ่และออกซุ่มลาวแพน มาเรียบเรียงต่อท้าย ดังนั้น สามารถแสดงรูปแบบโครงสร้างของเพลงได้ดังนี้

ชื่อเพลง	อัตราจังหวะ	หน้าทับ	จำนวนท่อน	จำนวนบรรทัด
ลาวแพนใหญ่	สองชั้น	หน้าทับลาวสองชั้น	1 ท่อน	44 บรรทัด
ซุ่มลาวแพน	ชั้นเดียว/สองชั้น	หน้าทับลาวชั้นเดียว	1 ท่อน	26 บรรทัด

ตารางที่ 1 ตารางแสดงโครงสร้างเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์
ที่มา : ผู้วิจัย

จากการวิเคราะห์โครงสร้างการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ พบว่า โครงสร้างการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ประกอบด้วยเพลงลาวแพนใหญ่และออกซุ่มลาวแพน มาเรียบเรียงต่อท้าย โครงสร้างของเพลงมีลักษณะคล้ายกับการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ เพลงลาวแพนมีความโดดเด่นในเรื่องทางเพลงที่ดุดันผสมกับทางหวาน มีการทำทางขยี้หักขึ้น สำนวนกลอนในเดี่ยวขิมเพลงลาวแพนมีความแตกต่างไปจากสำนวนกลอนของคุณครูท่านอื่น มีการนำสำนวนกลอนในเครื่องดนตรีต่าง ๆ

⁵ เขาวนมนัส ประภักดิ์, “วงศาวิทยาของเพลงลาวแพน” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับที่ ๓, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552), 166-167.

⁶ ณัฐธิดา นุ่มปราณี, “กระบวนการถ่ายทอดทางขิม เพลงเดี่ยวลาวแพน ทางหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง): กรณีศึกษา อาจารย์ ชนก สาคริก” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับที่ ๓, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560), 70.

มาใช้ในการบรรเลงเดี่ยวขิม อาทิ ทางระนาดเอก ทางฆ้องวงเล็ก เพื่อเพิ่มอรรถรสและเป็นการอวดทางเพลง อีกทั้งมีเทคนิคพิเศษเฉพาะทาง ในเรื่องเทคนิคด้านจังหวะ การบรรเลง และรสมือ ซึ่งพบเทคนิคที่ใช้ในการบรรเลงทั้งหมด 12 เทคนิคด้วยกัน คือ 1) การตีเก็บมือเดียว 2) การตีเก็บสองมือ 3) ตีสะบัดสองตำแหน่ง 4) ตีสะบัดสามตำแหน่ง 5) การกรอเสียง 6) การกรอสองตำแหน่ง 7) การเอื้อน 8) การกรอเสียงไหล 9) เก็บขยี้ 10) ตีหยุดเสียงด้วยนิ้ว 11) การตีขัด 12) การตีเนียน

แบบฝึกเทคนิค เพื่อการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

จากการวิเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพนนั้น ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบฝึกมาจากเทคนิค 12 ประการ และนำเอาสำนวนเพลงลาวแพนบางวรรคมาใช้ในการพัฒนาแบบฝึก ด้วยกลุ่มเสียงฟ้า คือ ฟ ซ ล x ด ร x เป็นพื้นฐาน เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความคุ้นชินกับกลุ่มเสียงนี้ โดยเริ่มจากแบบฝึกพื้นฐาน ไปจนถึงระดับยาก สามารถนำมาพัฒนาแบบฝึกได้ 26 แบบฝึก โดยแบ่งลักษณะแบบฝึกเป็น 1) เทคนิคการตีเก็บ 2) เทคนิคการกรอเสียง 3) เทคนิคการสร้างเสียงประสาน และ 4) เทคนิคการสร้างเสียงพิเศษเฉพาะ ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างแบบฝึกเทคนิคเพื่อการบรรเลงเดี่ยวขิมเพลงลาวแพน ทางศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ พอสังเขป ดังนี้

1. แบบฝึกเทคนิค ตีสะบัดสองตำแหน่ง พร้อมตีเก็บสองมือ

ในการตีสะบัดสองตำแหน่ง ผู้เรียนต้องตีสายขิมสองเสียงอย่างรวดเร็วในสามตัวโน้ตแรก รูปแบบการตี เริ่มจาก มือขวา ช้าย ขวา ตามลำดับ และตีเก็บสองมือในสองตัวโน้ตหลัง ในการฝึกนั้นเริ่มจากเสียงสูงไล่ลงเสียงต่ำ และเสียงต่ำไล่ขึ้นเสียงสูง โดยน้ำหนักมือซ้ายและขวาต้องเท่ากัน จังหวะการตีต้องเสมอกัน

ซลซ ฟ ร	ฟซฟ ร ด	รฟร ด	ดรด				
		ล	ล ซ	ลลล ซ ฟ	ซลซ ฟ	ฟซฟ	
					ร	ร ด	รฟร ด ล

					ด ด ร	ดรด ร ฟ	รฟร ฟ ซ
		ฟ ฟ ซ	ฟซฟ ซ ล	ซลซ ล ด	ล ล		
ลลล ด ร	ดรด ร ฟ	ร ร					

หมายเหตุ หมายถึง สะบัด

QR CODE

ตัวอย่าง ตีสะบัดสองตำแหน่ง (สะเดาะ)
พร้อมตีเก็บสองมือ

2. แบบฝึกเทคนิค ตีสะบัดสามตำแหน่ง (สะบัดเร็ว) ได้แก่

แบบฝึกการตีสะบัดขึ้นพร้อมตีเก็บสองมือ ในการฝึกเริ่มจากเสียงสูงไล่ลงเสียงต่ำ ผู้เรียนต้องตีเก็บสองมือในสองตัวโน้ตแรก และตีสะบัดในสามตัวโน้ตหลัง โดยตีสายซิมสามเสียงอย่างรวดเร็วในสามตัวโน้ต รูปแบบการตีเริ่มจาก มือขวา ช้าย ขวา ตามลำดับ โดยน้ำหนักมือซ้ายและขวาต้องเท่ากัน จังหวะการตีต้องเสมอกัน

ฟ ล ฺลชฟ	ร ช ฺชฟร	ด ฟ ฺมรด	ร รด				
			ล ล	ช ด ฺดลช	ฟ ล ฺลชฟ	ช ฺชฟ	
						ร ร	ล ร ฺรดล

หมายเหตุ หมายถึง สะบัด

QR CODE

ตัวอย่าง ตีสะบัดขึ้นพร้อมตีเก็บสองมือ

3. แบบฝึกเทคนิค กรอเสียงสองตำแหน่ง ได้แก่

การกรอเสียงสองตำแหน่ง แบบฝึกนี้ ผู้เรียนจะต้องกรอสายซิมแบบเสียงผสม 2 เสียง โดยบังคับปลายไม้ตกลงกระทบสายซิมให้มีเสียงถี่ ๆ สลับกัน โดยตีมือละเสียง เพื่อให้เกิดเสียงประสาน มือซ้ายจะตีน้ำหนักเบากว่ามือขวาเล็กน้อย โดยเริ่มกรอจากเสียงสูงไล่ลงเสียงต่ำ และจากเสียงต่ำไล่ขึ้นเสียงสูง

↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓
ด ด	ด ด	ด ด	ด	ด ด		ด	
- ช - ล	- ช - ฟ	- ล - ช	- ฟ ฟ	- ช - ฟ	ฟ ฟ	- ฟ ฟ	ฟ ฟ
			- ร		- ร - ด	- ร	- ด - ล

↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓
			ด ด	ด	ด ด	ด ด	ด ด
ฟ ฟ	ฟ ฟ	ฟ ฟ	- ฟ - ช	ฟ - ฟ	- ช - ล	- ฟ - ช	- ฟ - ล
- ล - ด	- ล - ร	- ด - ร		- ร			

หมายเหตุ ↓ หมายถึง การกรอเสียง

QR CODE

ตัวอย่าง กรอเสียงสองตำแหน่ง

4. แบบฝึกเทคนิค การเอื้อน ได้แก่

แบบฝึกการเอื้อนพร้อมตีเก็บสองมือ ผู้เรียนต้องตีเก็บสองมือในกลุ่มโน้ตสามตัวแรก จากนั้นกรอลาก ทำนองจากเสียงหนึ่งไปยังเสียงหนึ่งโดยไม่หยุดกรอ โดยตีเอื้อนในกลุ่มโน้ตสามตัวท้าย จะเริ่มฝึกจากเสียงสูงไล่ลงเสียงต่ำ และจากเสียงต่ำไล่ขึ้นเสียงสูง

→ → → →							
-- ล ช	ล ล ช ฟ	-- ช ฟ	ช ช ฟ ร	-- ฟ ร	ฟ ฟ ร ด		
						-- ร ด	ร ร ด ล

→ → → →							
-- ด ล	ด ด ล ช	-- ล ช	ล ล ช ฟ				
				-- ช ฟ	ช ช ฟ ร	-- ฟ ร	ฟ ฟ ร ด

→ → →							
						-- ฟ ช	ฟ ฟ ช ล
-- ล ด	ล ล ด ร	-- ด ร	ด ด ร ฟ	-- ร ฟ	ร ร ฟ ช		

→ → →							
				-- ร ฟ	ร ร ฟ ช	-- ฟ ช	ฟ ฟ ช ล
-- ช ล	ช ช ล ด	-- ล ด	ล ล ด ร				

หมายเหตุ → หมายถึง การเอื้อน

QR CODE

ตัวอย่าง การเอื้อนพร้อมตีเก็บสองมือ

5. แบบฝึกเทคนิค เก็บขยี้ เช่น

แบบฝึกนี้ ผู้เรียนจะต้องตีเก็บอย่างรวดเร็วกว่าการตีเก็บแบบปกติ 2 เท่า ต่อเนื่องกันไปเป็นทำนองยาว ๆ เริ่มตีด้วยมือขวา จบด้วยมือซ้าย และกรอเสียงโน้ตตัวสุดท้าย โดยจะเริ่มฝึกจากเสียงสูงไล่ลงเสียงต่ำ และจากเสียงต่ำไล่ขึ้นเสียงสูง

↓	↓	↓	↓
ลชฟ ลชฟ ร	----	-พรด พรด	
		ล	----
			-รตล รตล ช

			-ลชฟ ลชฟ
			ร

↓	↓
-ชพร ชพร ด	----
	-พรด พรด ล

QR CODE

ตัวอย่าง เก็บขยี้พร้อมกรอเสียง

หมายเหตุ ↓ หมายถึง การกรอเสียง

6. แบบฝึกเทคนิค ตีซัด

แบบฝึกการตีซัด ผู้เรียนจะต้องตีพร้อมกันสองมือ โดยมือขวาตีเร็วกว่ามือซ้ายเป็นสองเท่า

ด	ด	ด	ด	ด	ด		
- ล ช ฟ	ช ล ช ฟ	ฟ	ฟ	- ล ช ฟ	ช ล ช ฟ	ฟ	ฟ
		- ด ร	ร ด ร			- ล ด ร	ด ล ด ร

ด	ด			ด	ด	ด	ด
ฟ	ฟ	ฟ	ฟ	ฟ	ฟ	- ฟ ช ล	ช ฟ ช ล
- ด ร	ร ด ร	- ล ด ร	ด ล ด ร	- ด ร	ร ด ร		

ด	ด	ด		ด		ด	ด
- ล ช ฟ	ฟ	- ล ช ฟ	ฟ	ฟ	ฟ	ฟ	- ฟ ช ล
	- ด ร		- ล ด ร	- ด ร	- ล ด ร	- ด ร	

QR CODE

ตัวอย่าง การตีซัด

7. แบบฝึกเทคนิค ตีเนียน

แบบฝึกการตีเนียนพร้อมกรอเสียงสองตำแหน่ง ผู้เรียนจะต้องใช้มือขวาตีโน้ตตัวอ่อนมาก่อนเพียงแผ่วเบาเล็กน้อย ก่อนจะเริ่มกรอเสียงหลัก ส่วนมากการตีเนียนจะใช้ควบคู่กับการตีกรอเสียงสองตำแหน่ง

↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
- (ลิต) - ด	- ด	- ด - ด		- ด				
ล	ซ - (ริฟ)	ล ซ	- (ริฟ) - ฟ	ซ - (ริฟ)	- ฟ - ฟ	- (ริฟ) - ฟ	- ฟ - ฟ	
			ร		ร ด	ร	ด ล	

↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
			- ด		- ด - ด	- ด	- ด - (ลิต)	
- ฟ - ฟ	ฟ - (ริฟ)	- ฟ - ฟ	- (ริฟ) ซ	- ฟ - (ริฟ)	ซ ล	- (ริฟ) ซ	ล	
ล ด	ร	ด ร		ร				

หมายเหตุ ^AB หมายถึง การเนียน ↓ หมายถึง การกรอเสียง

QR CODE

ตัวอย่าง การตีเนียนพร้อมกรอเสียงสองตำแหน่ง

อภิปรายผล

การปรับปรุงพื้นฐานการบรรเลงซิมเพื่อเตรียมความพร้อมด้วยแบบฝึกนั้น เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะในการบรรเลงเพลงเดี่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแม่นยำในการบรรเลง จังหวะและรสมือ ก่อนการต่อเพลง โดยเฉพาะเทคนิค การกรอเสียง การตีสะบัด การตีเก็บ ในขณะที่ต่อเพลง ผู้เรียนจะต้องยึดหลัก “ตา ดู หู ฟัง” คือ คอยสังเกตวิธีการบรรเลงและฟังสำนวนกลอนจากครูผู้สอน เพราะแต่ละวรรคเพลง มีสำนวนเพลงและน้ำหนักรมมือในการบรรเลงเทคนิคแต่ละชนิดไม่เท่ากัน ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ถ่ายทอดเพลงเดี่ยวขั้นสูงเหล่านี้ เพราะเป็นทั้งครูผู้สอนและผู้สาธิตในคราวเดียวกัน ขณะเดียวกันต้องคอยสังเกตถึงพัฒนาการของผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ชี้แนะวิธีปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อลดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

ในการใช้แบบฝึกที่สร้างขึ้นนั้น ผู้เรียนควรให้ความสำคัญกับการซ้อม เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการเรียนดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของซุซูกิ (Zusuki) ที่กล่าวถึงการให้เวลาต่อการฝึกซ้อม ต้องได้รับการฝึกที่ดีและถูกต้อง ไม่ต้องรีบแต่ไม่หยุด ฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ สิ่งสำคัญของการฝึกซ้อมก็คือ “การทำซ้ำ” ฝึกซ้ำแล้วซ้ำอีกจนดูเป็นเรื่องที่ง่าย และเป็นธรรมชาติ⁷ โดยควรให้ความสำคัญกับคุณภาพเสียงรสมือ การบรรเลงเทคนิคที่สมบูรณ์ภายใต้การควบคุมจังหวะและคุณภาพเสียงอย่างมีคุณภาพ ให้ความสำคัญ

⁷ สุกรี เจริญสุข, คู่มือการอบรมครูซุซูกิและการเป็นครูซุซูกิ (นครปฐม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542), 6-7.

กับการทบทวนเพื่อให้เกิดความชำนาญ แม่นยำ ในสิ่งที่ได้เรียนมา ขณะเดียวกันการฝึกซ้อมยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจดจำท่วงทำนองใหม่ ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแบบฝึกหัดนี้มีไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนก่อนเข้าสู่กระบวนการเรียนเพลงลาวแพน แต่ในการศึกษาบทเพลงเดียวกันนั้นยังต้องใช้ระบบการถ่ายทอดโดยชนบเข้าร่วม เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนทั้งในด้านการบรรเลงร่วมกับเครื่องประกอบจังหวะ รายละเอียดการบรรเลงเทคนิคต่าง ๆ และการสื่อสารอารมณ์ในบทเพลงเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การศึกษาของผู้วิจัย เป็นการวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงเดี่ยวซิมเพลงลาวแพน เพื่อพัฒนาแบบฝึกหัดยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น

1. การศึกษารูปแบบการบรรเลงเพลงประเภทอื่น ๆ เพื่อพัฒนาและสร้างแบบฝึก
2. การทำวิจัยเรื่องวิธีการสอนซิม ของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

บรรณานุกรม

- เขาวรรณ นิส ประภักดิ์. “วงศาวิทยาของเพลงลาวแพน.” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- ณัฐธิดา นุ่มปรานี. “กระบวนการถ่ายทอดทางซิม เพลงเดี่ยวลาวแพน ทางหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) : กรณีศึกษา อาจารย์ชนก สาคกริก.” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2540.
- สุกรี เจริญสุข. คู่มือการอบรมครูซิมและการเป็นครูซิม. นครปฐม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.
- สุรพล จันทราปัติ. ประวัติส่วนบุคคล สุรพล จันทราปัติ. เอกสารอัดสำเนา, 2563.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.
- อังศุมลย์ จันทราปัติ. ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทยและพจนานุกรมดนตรีไทย จัดพิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาส 80 ปี ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.